

בְּפֶתַח הַחֹבֶרֶת

אנו עומדים בתחילת חדש חשוון, החדש הראשון של השגרה, של שנת ה'תשע"ב.

כל אחד מאתנו עמד בחדש הקודם בבית הכנסת, בזמן התפלות המרוממות של הימים הנוראים - וקבל החלטות טובות. גם בזמן הרקודים הסוחפים של שמחת בית השואבה ברחובה של עיר ובזמן ההקפות הנלהבות של שמחת תורה - קוינו, תכננו והבטחנו לעצמנו כי השמחה הזו הולכת להמשיך על פני כל השנה, והאזירה החסידית הזו תלווה אותנו תמיד!

והנה, חדש חשוון הגיע.

השמים מתמלאים בעננים אפרים כהים, טפות גשם מזרזפות, רוחות שורקות - ופתאום היא חודרת ללב, אותה תחושת שגרה אפרה, מרחשונית... חדש תשרי על החלטותיו נראה פתאום כמו חלום רחוק...

לשם כך תכננו עבורכם את המבצע האדיר "מסע בעקבות חסידים הראשונים". המבצע הזה, שיְרומם אתכם טפח מעל הקרקע לארץ כל החרף, כולל בתוכו הן למוד מעמיק במגוון מקצועות, והן חזוק דרכי ההתקשרות, דרכי החסידות, והכל בצורה מקיפה, יסודית וחזיתית.

במסגרת המבצע, נבקר כל חדש בעירה חסידית, באמצעות נסיעה ברכבת פלאית מיוחדת.

בחוברת שלפניכם - ראשונה בסדרת החוברות למבצע זה - לקטנו עבדנו וערכנו עבורכם חמור למודי מקיף ומרתק לחדש חשוון: שיחות קדש של הרבי, הלכות הצריכות משלחן ערוך אדמו"ר הזקן - והחדש על דיני תפילה וזמנה, ואת דפי הגמרא הקשורים לאותן הלכות.

בחירת החמור נעשתה על ידי אישי חנוך חשובים ואנשי מקצוע, למענכם - כדי שתוכלו ללמוד בקלות את החמור החשוב, לשמור, לעשות ולקיים.

בחדש הקרוב עליך להשקיע היטב בלמוד: שגן את החמור והתכוונן למבחן מקיף בו.

לה"ו

שם החייל:

שם המדריך:

מקום מגורים:

מוציא לאור:

ארגון הפנסאים

ת.ד. כפר חב"ד 747

טלפון: 03-6429243 פקס: 03-9607370

דוא"ל: Panasaim@gmail.com

אתר לילדי השלוחים: Panasaim.com

עריכה כללית ולשונית: הרה"ח ר' מנחם מענדל הרשקוביץ

ניקוד והגהה: הרה"ח ר' שמחה פרידמן

ייעוץ והדרכה: המשפיע הרה"ח ר' שניאור זלמן גופין, איש החינוך הרה"ח ר' נפתלי הכהן רוט

מדור שיחות קודש, באדיבות, חיידר אידיש - "אהלי מנחם" ביתר עילית,

מנהל: הרה"ח ר' מנחם מענדל הכהן כהן

התודה והברכה:

'ועד כפר חב"ד' על הסיוע בהדפסת החוברות

גְּמָרָא

בְּאוֹר הַגְּמָרָא חֵלֵק לְקַטְעַי יוֹמֵי עַל
מְנַת לְהַקְלֵי עַל שְׁנוֹן הַחֹמֶר.

הַחֵלְקָה לְפִי פְּרִשְׁתַּי הַשְּׁבוּעָה נוֹעֲדָה
לְקַבְעַי הַסְּפָק שְׁבוּעֵי. הַקְּפֵד לְעַמּוֹד
בְּהַסְּפָק!

זְכוּר! יְחִידַת לְמוֹד שְׁבוּעֵית מְזַכָּה
בְּ-30 רוּבֵל.

בְּכָל שְׁבוּעַי הַמְדַרְיָד שְׁלָךְ יִבְחַן אוֹתְךָ עַל הַחֹמֶר הַשְּׁבוּעֵי: גְּמָרָא, הַלְּכָה וְשִׁיחֻתֵי הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל הַרְבֵּי, וְאַתָּה
תּוֹכֵל לְצַבֵּר רוּבָלִים לְפִי הַחֲשׁבוֹן הַבָּא:

גְּמָרָא – 40 רוּבֵל בְּכָל שְׁבוּעַי.

הַלְּכָה – 2 רוּבֵל לְכָל הַלְּכָה.

שִׁיחָה שֶׁל הַרְבֵּי - 15 רוּבֵל בְּכָל שְׁבוּעַי.

בְּסִיּוּם הַמְבַחֵן הַמְדַרְיָד יַעֲדִיךָ בְּחַשְׁבוֹנְךָ הָאִשִּׁי בְּפִנְקֵי אֶת מְסַפְרֵי הַרוּבָלִים אוֹתוֹ צְבִרְתָּ בְּלְמוּד. בְּסִיּוּם כָּל חֹדֶשׁ
תּוֹכֵל לְקַנּוֹת לְעֲצָמְךָ כְּרִטִים נְסִיעָה בְּרַכְבֶּת (200 רוּבֵל) וּלְהַשְׁתַּתֵּף יַחַד אֶתְנוּ בְּנְסִיעָה הַמְרַתְקַת!

אָנוּ מְאַחֲלִים לְךָ הַצְּלָחָה רַבָּה, וּבְטוּחִים שֶׁהַלְמוּד יוֹבִיל אוֹתְךָ לְהַתְקַשְׁרוֹת אֲמִתִּית, וַיִּזְרֵז אֶת בּוֹא הַגְּאֻלָּה
הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלָמָה.

בְּבִרְכַת חֶרֶף בְּרִיא

מִפְקֵדַת הַפְּנִסָּאִים

שבוע פרשת וירא

מתניתין (משנה):

משנתנו עוסקת בשאלת סוף זמנן של תפלות היום.

עד מתי נתן להתפלל שחרית? בכך חולקים התנאים: חכמים אומרים שזמנה עד חצות, רבי יהודה אומר עד ארבע שעות - עד השעה הרביעית של היום, בשעות זמניות (שעות שמתקבלות כאשר מחלקים את הזמן שמהזריחה עד לשקיעה לשנים עשר חלקים).

עד מתי נתן להתפלל מנחה? חכמים אומרים עד הערב - עד שנעשה חשך, ורבי יהודה אומר עד "פלג המנחה", זמן מסים ביום שהגמרא על משנה זו תדון כיצד מחשבים אותו.

לגבי תפלת ערבית מסכימים כלם ש"אין לה קבע" - זמנה כל הלילה. אך לגבי תפלת מוסף חולקים שוב: חכמים סוברים שזמנה כל היום, ורבי יהודה סובר עד שבע שעות - עד השעה השביעית של היום, בשעות זמניות.

ב

גמרא:

שואלת הגמרא, סתירה: כיצד אומרת המשנה שזמן תפלת שחרית הוא עד חצות (או עד ארבע שעות לרבי יהודה), והרי מצינו ברייתא שבה שנו התנאים שמוצות התפלה היא בזמן הנץ החמה, שכך מצמידים את הגאולה שבברכות קריאת שמע לתפלה?

מתרצת הגמרא: אותה ברייתא נאמרה לאנשים מיחדים הנקראים "ותיקין", על שם שהם זריזים ומקדימים לעשות כל מצוה מיד כשאפשר, וכפי שאמר רבי יוחנן שה"ותיקין" היו מסימים את קריאת שמע בזמן הנץ החמה, ולכן הזמן הטוב ביותר עבורם להתפלל שמונה עשרה הוא בזמן הנץ החמה.

שואלת הגמרא: ושאר האנשים, האם יכולים להתפלל רק עד חצות? והרי אמר רב מרי בן רב הונא בן רבי ירמיה בר אבא בשם רבי יוחנן שנתן להשלים את תפלת שחרית על ידי שמתפללים פעמים את תפלת מנחה? (וכן את תפלת ערבית על ידי שמתפללים פעמים את תפלת שחרית). מוכח מכך שנתן להתפלל כל היום!

מתרצת הגמרא: נתן להתפלל כל היום, אך עד חצות הוא מקבל שכר על תפלה בזמנה, ומחצות והלאה מקבל שכר תפלה בלבד, ואינו מקבל שכר תפלה בזמנה.

מפיון שהגמרא הזכירה את דיני השלמות התפלה, היא מביאה בנושא בעיה שהסתפקו בה בני הישיבה: אם אדם

טעה ולא התפלל מנחה, האם הוא יכול להשלים את זה בתפלת ערבית? מצד אחד - זה כבר יום חדש, על פי סדר התורה שהיום מתחיל מהלילה ככתוב "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", והרי תפלה היא במקום קרבן, ובקרבן הדין הוא שאם עבר היום - בטל הקרבן. אך מצד שני - התפלה היא גם בקשת רחמים, ולבקשת רחמים אין זמן מגבל.

מתרצת הגמרא על פי מה שאמר רב הונא בר יהודה בשם רב יצחק בשם רבי יוחנן, שכאשר טעה ולא התפלל מנחה - יכול להשלים בערבית ואין זה נחשב כ"עבר יומו בטל קרבנו".

מקשה הגמרא מהפסוק "מענת לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות" שעליו דרשו חכמים, פי מענת לא יוכל לתקון זה מי שבטל קריאת שמע או תפלה (וחסרון לא יוכל להמנות - זה מי שחבריו התארגנו יחד לדבר מצוה והוא לא הצטרף אתם). הרי לנו שהפסד תפלה לא נתן להשלים!

מתרצת הגמרא: כאן מדבר במקרה מיחד, של אדם שבטל את התפלה במזיד ובכונה תחלה, לכן אינו יכול להשלים. ומוסיף רב אשי, שתרוץ זה הנו מדיק מזה שהתנא השתמש בלשון "בטל", ולא בלשון "טעה", כמו שכתוב על מי ששכח להתפלל בשוגג.

ג

הגמרא ממשיכה לדון לגבי השלמות בתפלה, והפעם מחול לשבת ולהפך:

אם אדם טעה ולא התפלל מנחה בערב שבת - מתפלל בליל שבת שתיים של שבת. אם טעה ולא התפלל מנחה בשבת - מתפלל במוצאי שבת שתיים של מוצאי שבת, כאשר בראשונה הוא אומר "אתה חוננתנו" - ובשנייה אינו אומר "אתה חוננתנו". ואם עשה להפך: בראשונה לא אמר "אתה חוננתנו" ובשנייה אמר "אתה חוננתנו" - התפלה השנייה נחשבת לו לתפלת מוצאי שבת, והתפלה הראשונה אינה נחשבת לכלום.

שואלת הגמרא, סתירה:

מצינו בברייתא שאם שכח לומר "אתה חוננתנו" אינו חוזר, משום שיכול לומר את נסח ההבדלה על הכוס, ומדוע כאן אם לא אמר "אתה חוננתנו" בפעם הראשונה התפלה אינו נחשבת לו לכלום?

ונשאת הגמרא בקשיא.

ד

מי תקן את התפלות? נחלקו האמוראים.

רבי יוסי בן רבי חנינא אומר - האבות הקדושים תקנו את התפלות.

אומרת הגמרא: בוא ותשמע בריתא שתתרוץ את הבעיה. כתוב בברייתא שרבי יהודה אומר עד פלג המנחה האחרונה, שהיא בשעה האחת עשרה של היום, פחות רבע שעה - שזה חצי המנחה האחרון.

מספמת הגמרא: האם תצא מהברייתא שמדמה את התפלות לקרבנות קשיא על רבי יוסי בר חנינא שאמר שהתפלות נתקנו על ידי האבות?

מתרצת הגמרא: לא. רבי יוסי בר חנינא יאמר שאמנם התפלות נתקנו על ידי האבות, וחכמים באו וסמכו אותן לקרבנות, ובכל מקרה צריכים לומר כך - כי מי תקן את תפלת מוסף? אלא בודאי שהאבות תקנו את התפלות בכלל, וחכמים באו וסמכו אותן לקרבנות.

ו

במשנה נאמר שרבי יהודה אומר שזמן תפלת השחר הוא עד השעה הרביעית.

שואלת הגמרא: האם "עד" כולל גם את השעה הרביעית, או שאינו כולל את השעה הרביעית? ובלשונה: "עד ועד בכלל, או עד ולא עד בכלל?"

מביאה הגמרא ראיה מלשונו של רבי יהודה במקרה הבא, "עד פלג המנחה", ואם זה כולל גם את פלג המנחה - נמצא שרבי יהודה אינו חולק על חכמים שאמרו "עד הערב".

שואלת הגמרא: אלא מה תאמר, ש"עד" הכונה "לא כולל"? אם כן קשה מהסיפא - סוף המשנה שבה נאמר לגבי תפלת מוסף: "רבי יהודה אומר עד שבע שעות".

ומפרטת הגמרא מה לא מובן בזה, בהקדימה בריתא אחרת, המתארת מקרה כזה: אדם שהיו לפניו שתי תפלות - מוסף ומנחה, מה יעשה? יתפלל קדם מנחה ואחר כך מוסף, על פי הכלל "תדיר ושאינו תדיר קדם". ורבי יהודה סובר שיקדים את מוסף, כי זמנה נגמר לפני תחלת מנחה, ואם יקדים את המנחה הוא עלול לפספס את המוסף.

כעת מסבירה הגמרא את ההוכחה: אם נאמר ש"עד" כולל, מובן איך יכולות לבוא שתי תפלות יחד. אך אם "עד" אינו כולל - הרי כשמגיע זמן תפלת מנחה - כבר עובר זמן תפלת המוסף!

אלא מתרצת הגמרא: באמת "עד" זה לא כולל, ומה שקשה כעת ברישא - תחלת המשנה - מה ההבדל בין רבי יהודה לחכמים? באמת פלג המנחה זה מנחה ראשונה, והברייתא שממנה הוכחנו שהכונה למנחה אחרונה, יש לפרשה כך: מתי עובר פלג מנחה ראשונה ומתחיל פלג מנחה אחרונה? מתי שעוברות אחת עשרה שעות פחות רבע שעה.

רבי יהושע בן לוי אומר - אנשי כנסת הגדולה תקנו את התפלות, כנגד הקרבנות.

מכיון שמדבר באמוראים שהיו מאחרים אחרי התנאים, מביאה הגמרא בריתות של התנאים, כהוכחה לכל צד.

בברייתא שמוכיחה כמו רבי יוסי נאמר:

אברהם תקן תפלת שחרית - שנאמר "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם". ועמידה היא תפלה, שנאמר "ויעמד פינחס ויפלל".

יצחק תקן תפלת מנחה - שנאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב", ושיחה היא תפלה שנאמר "תפלה לעני כי יעטף, ולפני ה' ישפך שיחו".

יעקב תקן תפלת ערבית - שנאמר "ויפגע במקום וילן שם", ופגיעה היא תפלה שנאמר "ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי".

בברייתא שמוכיחה כמו רבי יהושע נאמר:

מדוע תפלת שחרית עד חצות? כי קרבן תמיד של שחר מקרב עד חצות (ולרבי יהודה עד ארבע שעות).

ומדוע תפלת מנחה עד הערב? כי קרבן תמיד של בין הערבים מקרב עד הערב (ולרבי יהודה עד פלג המנחה).

ומדוע תפלת ערבית כל הלילה? מפני שישנם איברים של הקרבנות שלא התעכלו בשרפה במשך היום, ואלו מקרבים כל הלילה.

ומדוע תפלת מוסף כל היום? כי קרבן המוסף מקרב כל היום (ולרבי יהודה עד שבע שעות).

ה

הגמרא מתעכבת להסביר את הבטוי "פלג המנחה" שבו השתמש רבי יהודה במשנה ובברייתא בקשר לזמנה של תפלת מנחה.

אומרת הגמרא: מתי היא מנחה גדולה? משש שעות זמניות וחצי. ומתי היא מנחה קטנה? מתשע שעות זמניות וחצי.

בני השיבה הסתפקו בבעיה: כשרבי יהודה אמר "פלג המנחה" - חצי המנחה, הוא התכוון לחצי הראשון או האחרון? - כלומר: נקח את הזמן שנשארו מתשע שעות וחצי עד סוף היום, ונשארו לנו שעתים וחצי (היום כולל 12 שעות). כעת אנו חוצים (פלג) את השעות וחצי לשני חלקים, יש לנו שעה ורבע מצד הראשון - ושעה ורבע מהצד השני. לאיזה משניהם התכוון רבי יהודה?

שבוע פרשת חיי-שרה

ז

רבי נחמן מביא ראיה למסקנת הגמרא ש"עד ועד בכלל", ממשנה במסכת עדיות: התנא רבי יהודה בן בבא העיד חמש עדיות:

(א) ילדה קטנה שאמה קדשה אותה לאחר שאביה נפטר, אינה מקדשת מן התורה. אך חכמים הצריכו אותה למאן - שתבוא ותאמר שהיא אינה רוצה את אותו בעל שאמה קדשה לה - ויוצאת על ידי זה.

(ב) אשה שבעלה נסע לחוץ לארץ, ובא עד אחד והעיד עליו שנפטר - יכולה להתחתן למרות שזה רק עד אחד ולא שני עדים.

(ג) תרנגול שהרג את הנפש - מקבל ענש של סקילה, וכך היה מעשה בירושלים שתרנגול הרג ונסקל.

(ד) יין שעברו עליו רק ארבעים יום מאז שנסחט מהענבים - כבר נחשב יין ומתר לנסף אותו בנסוף היין על גבי המזבח.

(ה) קרבן תמיד של שחר, אפשר להקריב אותו גם בשעה הרביעית.

מהעדויות האחרונה, אנו יכולים ללמוד שרבי יהודה בן בבא סובר כמו רבי יהודה, ואומר שנתן להקריב גם בשעה הרביעית! מכך אנו לומדים ש"עד ועד בכלל".

מוסיף רב פהנא, שהלכה כרבי יהודה - היות וכל העדויות שנכתבו במסכת עדיות הלכה כמותן.

ח

הגמרא מביאה משנה:

הפסוק אומר לגבי המן שהיה במדבר "וחם השמש ונמס". באיזו שעה מדבר? בארבע שעות. ומנין אנו יודעים שמדבר בארבע שעות ולא בשיא החם, בשש שעות? משום שעל שש שעות יש פסוק אחר "כחם היום" - שזה זמן שבו חם בכל מקום - סימן שהפסוק "וחם השמש ונמס" - שזו דרגת חם נמוכה יותר שבה רק בשמש חם אך בצל לא חם - מדבר על ארבע שעות. ואלו לפני ארבע שעות, גם תחת השמש לא חם.

שואלת הגמרא: מי זה התנא ששנה את המשנה הזו, הרי היא לא מסתדרת לא לפי רבי יהודה ולא לפי חכמים.

לפי רבי יהודה גם ארבע שעות זה עדין בקר. ולפי חכמים עד חצות זה עדין בקר!

מתרצת הגמרא, שאפשר לתרץ את המשנה גם לפי חכמים וגם לפי רבי יהודה.

אם תרצה לתרץ לפי חכמים: יש פסוק "בבקר בבקר", שממנו לומדים שיש שני בקרים. אחד עד ארבע שעות, ואחד עד חצות.

ואם תרצה לתרץ לפי רבי יהודה: מהפסוק "בבקר בבקר" לומדים שלוקטי המן הקדימו שעה אחת מזמן הבקר, שהוא עד ארבע שעות.

נשארה השאלה: איך לומדים מהפסוק "וחם השמש ונמס" שהכונה לארבע שעות דוקא? מתרץ רב אחא בר יעקב, שמהלשון "וחם השמש" אנו לומדים שבשמש חם אך בצל עדין קר, באיזו שעה קורה דבר כזה? בשעה רביעית.

ט

הגמרא דנה בקטע נוסף מהמשנה "תפלת המנחה עד הערב".

אמר רב חסדא לרב יצחק, האם גם כאן הלכה כרבי יהודה, או שרק בתפלת שחרית הלכה כרבי יהודה בגלל שהמשנה בעדויות אומרת כמותו?

שתק רב יצחק ולא ענה.

אמר רב חסדא, הנה נבדק את הנהגת גדולי האמוראים בענין. הרי האמורא "רב" התפלל את תפלת שבת ביום שישי, כשעדין היה יום! הרי שהלכה כמו רבי יהודה, שמפלג המנחה מסתים זמן תפלת מנחה ומתחיל זמן תפלת ערבית.

אך מצד שני, רב הונא ותלמידיו לא התפללו עד הערב, הרי שאין הלכה כרבי יהודה!

אלא מפיון שלא נפסקה הלכה לא כרבי יהודה ולא כחכמים - הרי כל אחד יכול לנהג כרצונו.

י

האמורא רב הגיע פעם אחת להתפלל בבית הכנסת של יהודי בשם גניבא, והתפלל שם תפלת שבת בערב שבת, כשעוד היה אור.

מאחורי רב עמד תלמידו רבי ירמיה בר אבא והתפלל אף הוא שמונה עשרה. רב סיים את תפלתו, אך לא חזר

שבוע פרשת תולדות

יב

הגמרא מוכיחה שרבי ירמיה היה תלמיד חבר ולא תלמיד רגיל, מכך שלאחר שהוא ראה את רב מתפלל תפלת שבת בערב שבת, הוא שאל אותו "האם כבר הבדלת את עצמך ממלאכה?" (ורב ענה לו "כן, הבדלתי את עצמי") ולא שאל אותו "האם הרב הבדיל את עצמו ממלאכה".

שואלת הגמרא: האם אכן צריך להבדיל את עצמו ממלאכה לפני שמתפללים תפלת שבת בערב שבת? והרי רבי אבין ספר שרבו התפלל תפלת שבת בערב שבת - ולאחר מכן נכנס למרחץ (והרי אסור בשבת להכנס למרחץ), ולאחר מכן יצא ונתן שעור לתלמידיו - ועדין היה אור בחוץ!

מתרצת הגמרא: הוא לא נכנס למרחץ כדי להתרחץ, אלא רק כדי להזיע מחם המים. והספור היה לפני שחכמים גזרו שלא להכנס למרחץ בשבת בכלל, אפילו לא כדי להזיע.

שואלת הגמרא מספור אחר, בו התיר אבבי לרב דימי לשים סלים בתוך עשן של גפרית לאחר שהתפלל תפלת שבת בערב שבת.

מתרצת הגמרא שזה היה ביום המענן, ורב דימי חשב שכבר נכנסה שבת והתפלל תפלת שבת בטעות - ואחרי שהתפזרו העננים והשמש זרחה - גלה רב דימי את טעותו, ואז התיר לו אבבי לעשות מלאכה.

שואלת הגמרא: והאם מי שטעה והתפלל יכול לחזור בו? והרי ספר אבידן שפעם היו השמים מלאים בעננים שחורים, והצבור התפלל תפלת מוצאי שבת בשבת, ואחר כך התפזרו העננים וזרחה השמש. שאלו האנשים את רבי, מה הדין? האם צריכים להתפלל שוב? ענה להם רבי: מכיון שהתפללו - התפללו. אם כן רואים שכאשר טועים ומתפללים - לא נתן לחזור!

מתרצת הגמרא: שם היה זה צבור שלם, ולא מטריחים צבור להתפלל שוב. אבל אדם יחיד שטעה - צריך להתפלל שוב.

יג

רב חי' בר אבין מספר שרב התפלל תפלת שבת בערב שבת, ורבי יאשיה התפלל תפלה של מוצאי שבת בשבת.

שואלת הגמרא: כשרב התפלל של שבת בערב שבת, האם עשה אחר כך קדוש על כוס?

לשבת במקומו מכיון שרבי ירמיה טרם סים, והוא לא רצה לעבור בפניו.

לומדת הגמרא מספור זה שלוש דינים:

א) שנתן להתפלל את תפלת שבת בערב שבת מבעוד יום.

ב) שמתר לתלמיד להתפלל מאחורי רבו.

ג) שאסור לעבור מול פניו של אדם מתפלל.

יא

על הדין השלישי שיצא מהספור של רב ורבי ירמיה בר אבא, אומרת הגמרא, שהוא מסייע לרבי יהושע בן לוי שאמר שאסור לעבור מול המתפללים.

שואלת הגמרא:

האם אסור לעבור בפני המתפללים שמונה עשרה? והרי רבי אמי ורבי אסי היו עוברים מול פניהם של המתפללים!

מתרצת הגמרא: מחוץ לארבע אמותיו של המתפלל - מתר, ובמקרה של רבי אמי ורבי אסי היה זה מעבר לארבע אמות.

חוזרת הגמרא לדין השני ושואלת: כיצד נעמד רבי ירמיה להתפלל אחרי רבו, והרי רב יהודה אמר בשם רב שאסור להתפלל מול הרב או מאחורי הרב, משום שיש בזה משום גאוה שהוא מראה שהוא שווה לרב - אלא צריכים להתרחק מעט.

וכן שנה רבי אליעזר: שאדם המתפלל מאחורי רבו, והנותן שלום לרבו ("שלום" סתם, בלי לומר "שלום עליך רבי"), והעונה שלום לרבו, והחולק על רבו והאומר דבר שלא שמע מפי רבו - כל אלו גורמים לשכינה שתסתלק מישראל!

מתרצת הגמרא:

רבי ירמיה שונה מתלמיד רגיל, פי היה חכם כמו רב, ונחשב תלמיד כי למד ממנו דברים בודדים - ולכן הוא נקרא "תלמיד חבר", ולתלמיד חבר מתר להתפלל מאחורי רבו וכן שאר הדברים האסורים לתלמיד רגיל.

שאל התלמיד את רבן גמליאל: "והרי רבי יהושע אמר לי רשות?" ענה לו רבן גמליאל: "חכה עד שיכנסו תלמידי החכמים המתנצחים בהלכה לבית המדרש, ואז תדע".

נכנסו תלמידי החכמים לבית המדרש, ואז נעמד השואל על רגליו ושאל: "תפלת ערבית רשות או חובה?" אמר רבן גמליאל "חובה". הוסיף רבן גמליאל ופנה לחכמים: "האם יש מישהו חולק עלי בדבר הזה?" אמר לו רבי יהושע "לא".

אמר לו רבן גמליאל: "והרי אמרו לי בשמך שאתה פוסק שתפלת ערבית רשות?"

ואז הוסיף רבן גמליאל, שהיה ראש הישיבה ותקיף מאוד: "יהושע! עמד על רגליך ויעידו בך!"

עמד רבי יהושע על רגליו והודה כי הוא חולק, באומרו: "אם אני הייתי חי ואותו תלמיד היה מת - הייתי יכול להכחיש אותו. עכשיו שאני חי והוא חי - איך יכול החי להכחיש את החי?"...

התישב רבן גמליאל והתחיל לדרוש, ולא הורה לרבי יהושע לחזור לשבת. וכך נשאר רבי יהושע עומד על רגליו, במשך כל הדרשה.

יז

הדבר לא מצא חן בעיני העם שבאו לשמוע את הדרשה, והם החלו להתלחש ביניהם, עד שאמרו לרבי חצפית המתרגמן שהיה מתרגם את דברי רבן גמליאל - שיעצר. והוא אכן עצר.

אמרו העם: "עד מתי יצער רבן גמליאל את רבי יהושע? הרי כבר כמה פעמים שעשה לו כך! צריכים להעביר אותו מתפקידו".

אך את מי נמנה כראש ישיבה במקומו? התלבטו כלם. אם נמנה את רבי יהושע, הרי הוא בעל המעשה בעצמו, וזה יצער מאוד את רבן גמליאל. אם נמנה את רבי עקיבא - הרי רבי עקיבא הוא בן גרים ואין לו זכות אבות שתגן עליו. אלא נמנה את רבי אלעזר בן עזריה, שהוא חכם, ועשיר ויש לו יחוס חשוב מאוד - דור עשירי לעזרא הסופר.

(החכמה נצרכת - כדי שידע לענות על מה ששואלים אותו. העשירות נצרכת - כדי שאם מישהו ישחד את הקיסר נגדו, הוא יוכל לשחד אותו בעדו. והיחוס נצרך - כדי שתגן עליו זכות אבות).

הרפיבו העם משלחת מיחדת, פנו לביתו של רבי אלעזר בן עזריה ושאלו אותו: "האם אתה מסכים שנמנה אותך לראש ישיבה?" השיב להם רבי אלעזר: "אתיעץ באנשי ביתי".

מביאה הגמרא ראיה מדברי רב נחמן בשם שמואל, שאדם יכול להתפלל של שבת בערב שבת, אך צריך לומר קדוש על הכוס. והלכה כמותו.

שואלת הגמרא: כשרבי יאשיה התפלל של מוצאי שבת בשבת, האם עשה אחר כך הבדלה על כוס?

מביאה הגמרא ראיה מדברי רב יהודה בשם שמואל, שאדם יכול להתפלל של מוצאי שבת בשבת, אך צריך לומר הבדלה על הכוס.

יד

הגמרא מביאה עדות מכלי ראשון על כך שהתפללו של שבת בערב שבת:

אמר רב זירא בשם רב אסי בשם רבי אלעזר בשם רבי חנינא בשם רב, בצד העמוד הזה - הוא הצביע על עמוד מסים - התפלל רבי ישמעאל ברבי יוסי את תפלת השבת, בערב שבת.

לאחר מכן הגיע עולא ואמר, שלא היה זה בצד עמוד - אלא בצד עץ תמרים. ולא היה זה רבי ישמעאל ברבי יוסי - אלא רבי אלעזר ברבי יוסי. ולא היתה זו תפלת שבת בערב שבת - אלא תפלת מוצאי שבת בשבת.

טו

הגמרא דנה בקטע נוסף מהמשנה "תפלת הערב אין לה קבע".

שואלת הגמרא: מה הפרוש אין לה קבע? אם הפונה היא שאפשר להתפלל כל הלילה, מדוע לא כתבה המשנה "תפלת הערב כל הלילה"?

מתרצת הגמרא שהמשנה כתבה "אין לה קבע" בכונה, כדעת הסובר שתפלת ערבית אינה חובה כשאר התפלות - אלא רשות.

והגמרא מביאה את מחלקת התנאים: תפלת ערבית, רבן גמליאל אומר חובה, רבי יהושע אומר רשות. על מחלקת זו ישנה גם מחלקת אמוראים: אביי אומר שהלכה כמו התנא האומר חובה, ורבא אומר שהלכה כדברי האומר רשות.

טז

סביב מחלקת זו התרחש ספור מענין, אותו מביאה הגמרא:

מעשה בתלמיד אחד שהגיע לפני רבי יהושע ושאל אותו: "תפלת ערבית רשות או חובה?" אמר לו רבי יהושע כדעתו: "רשות". נגש התלמיד לרבן גמליאל ושאל אותו את אותה שאלה. אמר לו רבן גמליאל כדעתו: "חובה".

רבן גמליאל: אסור לך לבוא בקהל. אמר לו רבי יהושע: מתר לך לבוא בקהל.

שאל רבן גמליאל: והרי יש פסוק שאומר "לא יבוא עמוני ומאבי בקהל ה'", ומכאן שלא מקבלים גרים מעמון. ענה לו רבי יהושע בשאלה: האם עמון ומואב של היום אלו עמון ומואב של זמן התורה? והרי כבר בא סנחריב מלך אשור ובלבל את כל האמות, ומכיון שרב העולם אינם עמון ומואב - הרי כל אחד מהרב שרצה להתגיר אנו הולכים אחר הרב ומקבלים אותו.

שאל רבן גמליאל: והרי יש פסוק אחר שאומר שהקדוש ברוך הוא ישיב את בני עמון למקומם, ואם כן כבר שבו? ענה לו רבי יהושע שישנו גם פסוק שעם ישראל ישוב למקומו, ועדין לא שבו. קבלו כלם את דעת רבי יהושע והתירו ליהודה הגר לבוא בקהל.

כשראה רבן גמליאל כך, החליט ללכת ולפיס את רבי יהושע. הגיע לביתו בסוף יום הלמודים, וראה שקירות הבית שחורים. אמר לרבי יהושע: לפי קירות הבית נכר שאתה פחמי המתעסק בפחם, ומכך השחירו הקירות. אמר לו רבי יהושע: אוי לו לדור שאתה הפרנס שלו, שאתה לא יודע בצערן של תלמידי חכמים וממה הם מתפרנסים! (פי קירות הבית היו שחורים מרב עניות).

אמרו לו רבן גמליאל: תמחל לי! השיב לו רבי יהושע: לא! אמר לו רבן גמליאל: עשה בשביל כבוד אבא! - שהיה רבן גמליאל בנו של התנא הגדול רבי שמעון בן גמליאל. לכך הסכים רבי יהושע - והתפיס עמו.

כ

אמרו רבן גמליאל ורבי יהושע: מי ילך להודיע לחכמים שהתפיסנו? היה שם כובס אחד שאמר, אני אלך. העביר רבי יהושע בשמו את המסר, על ידי משל: "מי שלובש מדים חשובים - ילבש מדים חשובים. והאם מי שאינו לובש בגדים חשובים יאמר ללובש בגדים חשובים שיריד את בגדיו ויתן לו אותם?" בכך בקש רבי יהושע להעביר את המסר שרבן גמליאל שהוא מזרע יהודה והמלכים הלובשים בגדים חשובים - צריך להשאר בראשות הישיבה.

שמע זאת רבי עקיבא ואמר לחכמים: סגרו את הדלת, ואל תקבלו את רבן גמליאל חזרה לראש ישיבה - כדי שלא יבואו אחר כך עבדיו ויצערו את החכמים.

שמע זאת רבי יהושע ובא עצמו לבית המדרש, דפק על הדלת הנעולה ואמר לחכמים משל דומה, אך עם מסר הפוך: "מזה בן מזה יזה, ושאינו לא מזה ולא בן מזה יאמר למזה בן מזה מימך מי מערה ואפרך אפר מקלה?"

פרוש המשל: כהן שמזה את אפר הפרה האדמה, בנו של כהן שמזה אפר פרה אדמה - הוא צריך להזות. אך מי שאינו מזה ואינו בנו של מזה יאמר לזה שמזה שהמים והאפר שבהם הוא משתמש אינם כשרים? (למי חטאת

הלך רבי אליעזר והתייעץ באשתו. אמרה לו אשתו: "ואולי מחר יפטרו גם אותך כמו שפטרו את רבן גמליאל?" ענה לה רבי אליעזר "ומה בכך? אנשים אומרים שפדאי להשתמש אפלו יום אחד בכוס זכוכית יקרה ועדינה - ואם תשבר תשבר". כך גם כאן - התכונן רבי אליעזר - שוה לי להיות ראש ישיבה אפלו למעט זמן.

אמרה לו אשתו: "והרי אין לך זקן לבן כמו שצריך להיות לראש ישיבה מכבד?" רבי אליעזר בן עזריה היה אז בן שמונה עשרה שנים, וזקנו היה שחור לגמרי...

באותו רגע נעשה נס וצמחו לו שמונה עשרה שורות של זקן לבן, וזהו שאמר רבי אליעזר בן עזריה במקום אחר "הרי אני כבן שבעים שנה", שרק היה נראה בן שבעים, אך לא היה באמת בן שבעים.

ואכן, הנס הכריע ורבי אליעזר בן עזריה התמנה לראש הישיבה.

שבוע פרשת ויצא

יח

עם בואו, חולל רבי אליעזר שנויים בישיבה: עד אז עמד בפתח שומר שהציב רבן גמליאל, שלא נתן לכל התלמידים להכנס. ורבי אליעזר פטר את השומר, והתרבו תלמידים רבים בבית המדרש עד שהיה צריך להוסיף ספסלים.

כמה ספסלים התוספו באותו יום? מביא רבי יוחנן מחלקת בין אבא יוסף בן דוסתאי ורבנן: אחד מהן אומר שהתוספו ארבע מאות ספסלים, והדעה השניה שהתוספו שבע מאות ספסלים!

כשראה זאת רבן גמליאל, חלשה דעתו והצטער. הוא אמר בלבו: היתכן שמנעתי כל כך הרבה תורה מישראל? הראו לו משמים בחלום דלילים לבנים מלאים אפר שחור - לומר לו שהתלמידים הללו רק נראים תלמידים מבחוץ, אך מבפנים אינם ראויים (אך האמת שהיו אלו תלמידים ראויים, והראו לו כך רק כדי לפייס את דעתו).

אותו יום שבו התמנה רבי אליעזר בן עזריה לנשיא, היה יום הסטורי מבחינת כמות הלמוד ואיכות הלמוד. באותו יום שנו בבית המדרש את כל מסכת עדיות, וכל מקום שנאמר בששה סדרי משנה "בו ביום" - מדבר על אותו יום. וכל הלכה שהיה בה ספק בבית המדרש - באותו יום תרצו את הספק.

יט

ואפלו רבן גמליאל עצמו, למרות שפטרו אותו - לא נמנע מלבוא לבית המדרש אפלו שעה אחת. כמו שאנו לומדים מהמשנה הבאה:

בו ביום הגיע לבית המדרש יהודה, שהיה גר מהעם העמוני, ושאל: האם מתר לי לבוא בקהל (להתגיר)? אמר לו

שולחן ערוך הלכה יומית

חומר ההלכה מחלק לימים, בכל יום עליך ללמוד יחידה אחת, לחזור ולשנן אותה היטב.

זכור! יחידת למוד יומית מזכה ב-2 רוכל.

של פרה אדמה צריכים מים חיים ואפר פרה דוקא) בכך בקש רבי יהושע לפייס דוקא את רבי אלעזר בן עזריה, ולומר לו שהוא כהן ורבן גמליאל לא יכול לגעת בכהנה שלו, ואף אחד משניהם לא יכול לגרע מהמעלה של חברו.

כא

אמר לו רבי עקיבא: "רבי יהושע, נתפיסת? הרי הכל עשינו רק לכבודך! מחר אני ואתה נשפים לפתחו של רבן גמליאל".

בינתיים ישבו החכמים ודנו, כיצד ינהגו. אם יפטרו את רבי אלעזר - הרי מעלין בקדש ואין מורדין. אם יעשו בין רבן גמליאל ורבי אלעזר תורנות של שבוע-שבוע - תהיה ביניהם קנאה ותחרות. אלא רבן גמליאל ידרוש שלוש שבתות, ורבי אלעזר שבת אחת.

וזהו שמספר במקום אחר שרבי יהושע שאל את תלמידיו פעם: "שבת של מי היתה?" - פשפונתו היתה, האם היתה זו שבת שדרש בה רבן גמליאל או רבי אלעזר בן עזריה.

מסימת הגמרא את הספור, שאותו תלמיד שהתחיל את המעשה - היה התנא רבי שמעון בן יוחאי.

סימן פ"ט הלכה א'

החדוש והיחודיות של שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, הוא הבאת ההלכות ביחד עם הטעמים והסבות להלכה. לכן גם את דיני התפלה וזמנה מתחיל רבינו הזקן בהסוּרָה של תקון התפלות:

אנשי כנסת הגדולה תקנו שנסח התפלה כל יום יהיה על ידי שמונה עשרה ברכות - שלוש פעמים ביום כפי שהתפללו האבות. אך שנים מהן נקבעו לחובה - שחרית ומנחה שהן כנגד קרבן תמיד של שחר וקרבן תמיד של בין הערבים שהם קרבנות חובה, ואחת רשות - תפלת ערבית שהיא כנגד האיברים שמקריבים בלילה אם לא התעכלו במשך היום. אך עם ישראל קבל עליו גם את תפלת ערבית לחובה.

לאחר מכן, כשהתרבו האפיקורסים - אנשים שלא האמינו בתורה שבעל פה - הוסיף רבן גמליאל עם בית דינו ברכה נוספת הנקראת "ברכת המינים" ("ולמלשינים").

ומכיון שהתפלות נקבעו כנגד התמידים, גם זמן התפלות הוא כזמן הקרבנות:

תמיד של שחר זמנו מעת שעולה אור השחר - אך היו ממתנינים עד שיאיר כל המזרח כדי שלא יבואו לידי טעות - ועד סוף השעה הרביעית. הטעם: כי אחרי השעה הרביעית זה כבר לא נקרא בקר.

כך גם שחרית: זמנה מעלות השחר, אלא שמצוה להתחיל עם "הגן החמה" - התנוצצות אור החמה, כדי לקיים את הפסוק "ייראוך עם שמש", וצריכים להזהר בזה בפרט בימים שמתפללים מקדם כמו בימי הסליחות. אבל "בדיעבד" - אם כבר התפלל לפני הגן החמה, יצא ידי חובת תפלה ואינו צריך להתפלל שוב.

סוף זמן תפלת שחרית גם הוא כמו הקרבן: עד שלישי היום - בין אם זה יום קצר בחרף ובין אם זה יום ארוך בקיץ. לכן צריכים להזהר בחרף להתפלל מקדם, שלא יעבור שלישי היום.

ואם טעה או עבר והתפלל אחרי הזמן - יצא ידי חובת תפלה אך לא ידי חובת תפלה בזמנה.

ראובן התפלל תפלת שמונה עשרה, עם תשע עשרה ברכות. האם יצא ידי חובה, ומדוע?

_____

_____

_____

סימן פ"ט הלכה ב'

אפלו לכתחלה אפשר להשלים את תפלת שחרית עד חצות - אך לא אחרי חצות, מכיון שכבר הגיע זמן תפלת המנחה (ורק בפעל צריכים לחכות עוד חצי שעה לתפלת מנחה ליתר בטחון, מפני האנשים שאינם בקיאים בשעות).

אך אם זה שלא התפלל שחרית עד חצות לא היה באשמתו, יכול להתפלל פעמים את תפלת מנחה כדי להשלים את תפלת שחרית.

אבל גם אז - יתפלל קדם את תפלת מנחה (לפחות חצי שעה אחרי חצות), ואחר כך יתפלל שוב את תפלת שמונה עשרה עבור תפלת שחרית.

שמעון שמע את לוי מכריז "הגיע זמן המנחה!" האם הוא כבר יכול להתפלל מנחה?

_____

_____

_____

סימן פ"ט הלכה ג'

מרגע שהגיע זמן תפלת שחרית (כשעלה עמוד השחר) אסור לאדם לבוא לחברו ולהקדים לו ברכת "שלוש". ויש לזה רמז בפסוק "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא", שממנו לומדים שהאדם אינו נחשב כדי לומר לו שלום לפני שמתפללים לקדוש ברוך הוא את תפלת שמונה עשרה שהיא עקר כבודו.

ולכן, אפלו אם כבר אמר ברכות וקריאת שמע ושירות ותשבחות - כל זמן שלא התפלל שמונה עשרה עדין אסור להקדים שלום לאדם אחר, וגם לא ללכת אליו במיוחד ולומר "בקר טוב".

אבל אם הוא צריך ללכת למטרה אחרת, ודרך אגב הוא עובר אצל החבר ואומר לו בקר טוב - מתר. אך "שלוש"

כל יום כשיהודה פוגש את יששכר ברחוב, הוא אומר לו שלום. ביום שלישי הוא לא אומר לו שלום. למה?

_____

_____

_____

- אז הוא מקבל על מלכות שמים!?

ולכן מתר לשתות מים לפני התפלה, כי אין בשתייתם גאווה. ואפלו בשבת וביום טוב יכול לשתות ולא צריך קדוש, כי הקדוש צריך להיות סמוך לסעודה, שהיא אחרי התפלה.

וכן מתר לאכול אכל ומשקה לצורך רפואה, אבל לא להשביע את הרעב ולהרוות את הצמאון. אך אם יודע שהרעב והצמא יגרמו שלא יוכל לכונן בתפלה - מתר לו לאכול ולשתות.

ואפלו שבזמננו לא כל כך מכונים בתפלה כמו בדורות הראשונים - עדין מתר לאכול ולשתות כדי לכונן בתפלה.

דו ראה את נפתלי אוכל לפני התפלה בסקוויט. הוא רץ ואמר לו: "אסור לאכול לפני התפלה!" מה ענה לו נפתלי?

Three horizontal lines for writing an answer to the question above.

סימן פ"ט הלכה ו'

אדם שאכל במשך הלילה, והגיע זמן התפלה - צריך להפסיק מאכילתו.

ולמרות שבתפלת מנחה הדין שונה, וגם כשהגיע זמן התפלה עדין לא צריך להפסיק - אך בתפלת שחרית צריך להפסיק משום הפסוק "לא תאכלו על הדם" שעליו הסמיכו חכמים את האסור שלא לאכול לפני תפלת שחרית.

גד נמצא בהתועדות כל הלילה, אומר "לחיים" ואוכל פארבייסן. מתי הוא צריך להפסיק לאכול ולשתות?

Three horizontal lines for writing an answer to the question above.

אך ישנה דעה האומרת שאם התחיל לאכול בהתר - יכול להמשיך לאכול עד שיסים. ורק יאמר קריאת שמע בלי ברכות (שהברכות הן מדברי חכמים). והלכה כמו הדעה הראשונה - שצריך להפסיק.

ואם כבר ברח ברכת המזון - צריך להפסיק לכל הדעות.

אסור לומר גם אז, כי "שלום" הוא שמו של הקדוש ברוך הוא וזה לא מכבד לחלוק כבוד לאדם בשמו של ה' - עוד לפני התפלה לה' בעצמו (ולכן גם אסור לכרע לכיוון בן אדם לפני התפלה, כמו שכורעים לה' בשמונה עשרה).

ואם פגש את החבר ברחוב, מתר לתת לו שלום ולכרע לפניו. אך בכל זאת נהגו לא לומר שלום אלא "בקר טוב" או לשון אחרת שממנה יזכור שהוא עדין לא התפלל.

ויש דעה נוספת, שאסור לכרע לחברו אפלו פגש אותו ברחוב, וכדאי לחשש לדעה זו. אבל אם התחיל כבר ברכות השחר אפשר להקל.

סימן פ"ט הלכה ד'

דבר שני שאסור לעשות מרגע שהגיע זמן תפלת שחרית, עד אחרי שמתפללים: להתעסק בדברים אחרים שהם צרכים אישיים של האדם, משום שדברים אלו גורמים לאדם להפנות את לבו מהתפלה לדברים אחרים.

ויש דעה שאומרת שאם כבר אמר ברכות השחר מתר להתעסק בצרכיו, אך אין זה נכון לנהג כדעה זו.

זבולון צריך לנסע לרבי, והמטוס יוצא מיד אחרי עלות השחר. האם מתר לו לעלות עליו אפלו שעדין לא התפלל?

Three horizontal lines for writing an answer to the question above.

דבר שלישי שאסור לעשות מרגע שהגיע זמן תפלת שחרית, עד אחרי שמתפללים: לצאת לדרך. אלא אם כן הוא יוצא בשירה מארגנת שלא יחכו לו אם יתעכב, שאז מתר לו לצאת אפלו שעדין לא התפלל.

סימן פ"ט הלכה ה'

דבר רביעי שאסור לעשות מרגע שהגיע זמן תפלת שחרית, עד אחרי שמתפללים: לאכול או לשתות. וחכמים סמכו את האסור הזה לפסוק "לא תאכלו על הדם" שמדבר על דם הקרבנות, אך דרשו בו שלא לאכול לפני שמתפללים על הדם. וכן דרשו עליו את הפסוק "ואתי השלכת אחרי גנך", שאחרי שהאדם אוכל ושותה ומתגאה

ואפלו אם כשיגיע זמן קריאת שמע כבר יהיה באמצע הדרך, בודאי יוכל לעצור כדי לכוון לפחות בפסוק הראשון.

אבל לכל שמונה עשרה כנראה שלא יהיה לו זמן לעצור (כי או שלא יחכו לו, או שהוא יהיה טרוד ולא יוכל לכוון) - לכן עדיף שיתפלל לפני שיוצא.

ואם הוא באמצע הדרך ומפחד שיעבר זמן קריאת שמע - אבל יודע שהוא יגיע לתחנת ביניים לפני שיעבר זמן התפלה - יאמר רק קריאת שמע בלי ברכות, ואת הברכות ושמונה עשרה תפלל כשיגיע לתחנה.

"הי, חבר! בא תעמוד במרחק 2 מטר ממני ונראה אם אני מזהה מי אתה!" קרא בנימין. בשביל מה הוא עשה את זה?

Three horizontal lines for writing an answer to the question above.

סימן ק"ח הלכה א'

מי שלא התפלל שחרית בטעות, או שלא היה יכול להתפלל - צריך להתפלל במנחה פעמים שמונה עשרה: פעם ראשונה עבור מנחה, ופעם שנייה להשלמת שחרית.

ואם כוון שהראשונה תהיה עבור שחרית והשנייה עבור מנחה - לא יצא ידי חובת התשלומים לשחרית, וצריך לחזור שוב פעם שלישית.

אך יש דעה שאומרת שאם התפלל פעמים זה מספיק. ורק במקרה שאמר משהו מיחד שמראה שהראשונה היא לשם ההשלמה והשנייה לשם התפלה עצמה, כמו למשל במוצאי שבת - אם אמר "אתה חוננתנו" בתפלה השנייה - רק אז צריך להשלים ולהתפלל שלישית.

ולהלכה כדאי לחשוש לדעה השנייה, ולהוסיף בתפלה השלישית איזו תוספת בקשה, כדי שלא תהיה תפלה לבטלה.

"אבא, אני צריך לעשות תשלומים". אמר שניאור לאביו. "אתה חיב למישהו כסף?" התפלא אבא. תסבירו לאבא למה שניאור מתכוון!

Three horizontal lines for writing an answer to the question above.

סימן פ"ט הלכה ז'

דבר חמישי שאסור לעשות מרגע שהגיע זמן תפלת שחרית, עד אחרי שמתפללים: ללמוד תורה - במקרה שהוא מתפלל ביחידות בלי מניין במקום שבו הוא לומד. והטעם, כי אז יש חשש שתוך כדי התלהבות הלימוד הוא לא ישים לב לזמן שעובר, ויעבר זמן התפלה.

אבל מי שמתפלל במניין בבית הפנסת, יכול ללמוד בביתו עד השעה של תפלת הצבור.

ואם הוא מוסר שעור תורה לאחרים - מתר לו למסור להם לפני התפלה אפלו כשהוא מתפלל ביחידות, פי זכות הלימוד של הצבור היא גדולה מאוד, ואם לא ילמד אותם - הם יתבטלו, ולכן ילמד אותם אפלו אם עובר הזמן.

סימן פ"ט הלכה ח'

מתר להכנס לבית המרחץ ולהסתפר גם לפני שמתפללים, ורק לפני מנחה גזרו כי זה מצוי שאנשים הולכים

להסתפר ולהתרחץ ויכולים להפסיד את זמן תפלת מנחה, אבל בשחרית שזה לא מצוי - לא גזרו.

אבל שאר המלאכות שאסור לעשות לפני מנחה - כמו לעבד עורות של בהמה - אסור לעשות גם לפני שחרית, כי זה כן מצוי שאנשים קמים על הבקר כדי לעשות את העבודה שלהם.

ראש הישיבה ר' אשר בקש מהמשייע ר' יוסף שימסר שעור חסידות בבקר, לפני שהוא מתחיל להתפלל ב'עבודה' במשך. האם מתר, ומדוע?

Three horizontal lines for writing an answer to the question above.

סימן פ"ט הלכה ט'

אדם שצריך להשכים מקדם בבקר כדי לצאת לדרך רחוקה בשירה, שלא תמתין לו עד אחרי הנץ החמה - יכול להתפלל שמונה עשרה אחרי עלות השחר. ואם היום כבר האיר קצת עד שאפשר לזהות את החבר ממרחק ארבע אמות - יקרא גם קריאת שמע עם ברכותיה.

אך אם עדין לא האיר היום - יתפלל רק שמונה עשרה, ויחכה עם קריאת שמע, עד שיגיע זמנה.

איזה מונח, מנדי אומר "אשרי" אחרי תפלת ערבית. האם הוא התבלבל? ומדוע?

רק לחכות שעור קצר של זמן - כדי הליכת ארבע אמות.

אמנם, בזהר מזהיר לא לומר "אשרי" אחרי מנחה וערבית, ולכן יאמר את זה כמי שקורא בתורה (ולא כחלק מהתפלה).

סימן ק"ח הלכה ו'

אם זה שצריך להשלים את התפלה הוא השליח צבור, הוא יוצא ידי חובה בפעם הנוספת שהוא חוזר את התפלה בחזרת הש"ץ, ולא צריך להתפלל אחר כך פעם נוספת.

סימן ק"ח הלכה ז'

אפשר להשלים תפלות, רק בתוך זמן תפלה שלו, כשמתפלל את התפלות הבאות.

אבל אם עבר הרבה זמן מאז שהתפלל - לא יכול להשלים, כי ההשלמה היא רק בתוך הזמן של התפלה שלו, כשהתפלה היא חובת הזמן והשעה - שאז תקנו שמפיון שהוא עסוק בתפלה - הוא יכול להשלים את מה שהחסיר.

סימן ק"ח הלכה ח'

תקנת השלמת התפלות עוזרת רק לתפלה הקודמת. אבל אי אפשר להשלים בערבית את שחרית, או במנחה את ערבית של אתמול.

אבל אם טעה ולא התפלל שחרית בשבת - יכול להשלים בתפלת מנחה

"אוי, אני כבר לא יכול להשלים את תפלת שחרית של ראש החדש - כי התפללתי כבר מוסף!" חשב שמוליק בצער. האם הוא צודק? ומדוע?

סימן ק"ח הלכה ב'

מי שלא התפלל מנחה בטעות או שלא היה יכול להתפלל - מתפלל בערבית פעמים, הראשונה עבור ערבית והשנייה עבור השלמת המנחה.

ולמרות שכבר עבר היום הקודם והקרפן הקודם - אך מכיון שהתפלות הן רחמים - הרי תמיד מקבל שכר על התפלה, אף שאינו מקבל שכר תפלה בזמנה.

סימן ק"ח הלכה ג'

דב בער התפלל שחרית, והלך לאכול ארוחת בקר. הוא נטל ידים ואכל מהלחם, ופתאום נזפר שלא התפלל ערבית אתמול! מה יעשה?

מי שלא התפלל ערבית בטעות או שלא היה יכול להתפלל - מתפלל בשחרית פעמים, הראשונה עבור שחרית והשנייה עבור השלמת ערבית.

ואסור לאכול עד שמושלים את שתי התפלות, ואם התחיל לאכול בין שתיהן - לא צריך להפסיק מהאכילה.

סימן ק"ח הלכה ד'

אבל מי שהפסיד קריאת שמע - אין דרך להשלים לפי דעה אחת, ובכוח קריאת שמע אי אפשר להשלים לפי כל הדעות.

סימן ק"ח הלכה ה'

כשמשלים בשחרית את תפלת ערבית, עדיף שלא יתפלל פעמים שמונה עשרה ברצף - אלא יפסיק ביניהם ב"אשרי", כדי ששתי התפלות יתחילו מתוך דברי תורה.

וכן כשמתפלל פעמים מנחה או פעמים ערבית, עדיף שיאמר "אשרי" בין שתיהן, אפלו שמעקר הדין מספיק

הידעתם שאנחנו במקום פרים? ולפני שאתם נעלבים, עינו בסעיף ואמרו מתי?

סימן ק"ח הלכה יב

ומתי נקרא מזיד ופושע? כשמבטל את התפלה בכונה, למרות שיש לו זמן להתפלל. אך אם הוא היה טרוד בעסקים וחשש להפסיד כסף, ולכן לא התפלל - הרי הוא נהג שלא כדיון, כי אסור לעבור את זמן התפלה כדי להרויח כסף - אבל אינו נקרא מזיד ופושע ויכול להשלים.

וכן מי שהיה שכור ולא ידע לחשב את הזמן נכון - גם נקרא אנוס ויכול להשלים. ואפילו אם התחיל לשתות אחרי שהגיע זמן התפלה - עדין נקרא אנוס, כי חשב שייספיק להתפכח מהיין המועט עד התפלה, ואחר כך הוא נגרר ושתה עוד ועוד עד ששכח מהתפלה ולא הספיק להתפכח לפניה.

וכן מי שהתעסק באיזה עסק ולא התפלל מקדם, כי חשב שישאר לו זמן אחרי שיסיים - ובינתיים שכח והמשיך בעסק עד אחרי שעבר זמן התפלה - אינו נחשב מזיד ויכול להשלים.

"תפסנו פושע!" חגגו חבורת הילדים. את מי הם תפסו?

אפילו שהיה מוסף ביניהם, כי מוסף זה סוג אחר של תפלה ששונה משחרית ומנחה שאותן תקנו כנגד קרבנות התמיד.

סימן ק"ח הלכה ט'

למרות שאין השלמה לתפלה אחרי שעברה תפלה נוספת, בכל זאת אם רוצה יכול להתפלל עוד פעם "תפלת נדבה", אך צריך להוסיף בקשה נוספת כדי שלא תהיה התפלה ברכות לבטלה.

ולכן, מי שהוא חולה זמן רב ולא היה יכול להתפלל, או שישב בכלא הרבה זמן במקום שאסור להתפלל - יכול להתפלל כשיוצא את כל התפלות בתור "נדבה", ויוסיף בהן בקשה (אם למשל ישב בכלא עשרה ימים, יתפלל כשיצא שלושים תפלות).

- ואם השתחרר או הבריא בראש חדש - אומר בכל התפלות יעלה ויבוא.
- אך אם השתחרר או הבריא בשבת - יחכה עם התפלות עד למחרת.

"נראה לי שהאיש הזה השתגע", לחש שולמ'קה באזני יוסף יצחק. "הוא מתפלל כבר עשר שמונה עשרה' אחד אחרי השני!" האם האיש אכן השתגע? ומדוע?

סימן ק"ח הלכה י'

אם עבר כל היום ולא התפלל מוסף - לא יכול להשלים, משום ששבע הברכות שבתפלת מוסף הן רק תקנה כנגד קרבן מוסף, לקיים מה שנאמר "ונשלמה פרים שפתינו", ואחרי שעבר זמן הקרבן כבר לא יכול להתפלל. אבל שאר התפלות - יכול תמיד להתפלל, כי הן בקשות רחמים.

סימן ק"ח הלכה יא

כל תקנות התשלומים הן רק למי שהיה שוגג או אנוס - שלא היה יכול להתפלל, אבל אם לא התפלל במזיד ובכונה - לא יכול להשלים, ואפילו בתפלה הקרובה שאחריה.

סימן ק"ח הלכה טו

אם טעה ולא התפלל ערבית בליל ראש חודש, והשלים פעמים בשחרית, ושכח יעלה ויבוא בשנייה - צריך לחזור ולהתפלל. ואפלו שזה תשלום לערבית שבה לא חזרים עבור יעלה ויבוא בראש חודש - אך מכיון שעכשו יום, שביום כן חוזרים - חוזר.

סימן ק"ח הלכה טז

מי שטעה ולא התפלל מנחה בשבת, מתפלל ערבית במוצאי שבת פעמים, וכראשונה אומר "אתה חוננתנו" ולא בשנייה - כי מספיקה הבדלה אחת כדי להוציא את השבת.

ואם הבדיל בשתייהן - יצא. ואם לא הבדיל באף אחת - גם יצא, כי אפשר לעשות הבדלה על הכוס אחר כך.

אבל אם הבדיל רק בשנייה צריך לחזור, כי בראשונה לא יצא ידי חובה מכיון שגלה את דעתו שהתכונן בה להשלמה ולא לתפלת ערבית. ואם בטעות עשה כך - לא צריך לחזור.

כמה הבדלות צריך כדי להוציא את השבת?

Three horizontal lines for writing an answer to the question above.

סימן ק"ח הלכה יז

אם טעה במנחה של שבת והתפלל שמונה עשרה של יום חול עם כל השמונה עשרה ברכות - ולא הזכיר שבת בכלל, צריך לחזור ולהתפלל, אם נזכר כשעדין היה יום.

אך אם כבר יצאה השבת, לא צריך להשלים בערבית, כי כבר התפלל תפלה כמו שהיה מתפלל בערבית אם היה משלים (תפלה של שמונה עשרה ברכות).

אך יש דעה שהתפלה שהתפלל במנחה לא נחשבת לכלום - וצריך להשלים בערבית.

וכדי לצאת ידי חובת כל הדעות יתפלל תפלה נוספת בתור "נדבה", ואינו צריך להוסיף בה דבר.

סימן ק"ח הלכה יג

מי שהגיע לבית הכנסת לקראת הלילה, והתפלל ערבית כשליח צבור כשעדין היה יום, ופתאום נזכר שלא התפלל מנחה - אינו נחשב מזיד, וצריך להתפלל מנחה מיד.

חידת הגיון: איך יכול להיות שני אנשים באותו בית כנסת - אצל אחד עדין יום ואצל השני כבר לילה?

Three horizontal lines for writing an answer to the question above.

ואפלו שמבחינתו זה כבר לילה פי התפלל ערבית, הרי זה בודאי יכול להחשב לפחות כתפלה של תשלומים עבור המנחה.

ואם זה ליל ראש חודש - יאמר בשתי התפלות יעלה ויבוא כי כבר קבל על עצמו ראש חודש בתפלת ערבית.

סימן ק"ח הלכה יד

מי שטעה ולא התפלל מנחה בערב שבת, מתפלל בליל שבת פעמים: הראשונה עבור ערבית והשנייה עבור השלמת המנחה. ומתפלל שניהם כתפלת שבת - ואם התפלל השנייה כתפלת חול לא יצא, כי בשבת חייבים להזכיר שבת.

אברהם הכין כוס לקדוש, כדי לקדש את החדש בליל ראש חודש. הספירו לאברהם את הטעות שלו!

Three horizontal lines for writing an answer to the question above.

ואתו הדבר אם לא התפלל מנחה בערב ראש חודש - מתפלל בליל ראש חודש פעמים עם יעלה ויבוא. אך אם לא אמר "יעלה ויבוא" בפעם השנייה או בשתייהן - לא צריך לחזור, כי בליל ראש חודש לא חוזרים עבור יעלה ויבוא (בגלל שבזמן בית המקדש לא היו מקדשים את החדש בלילה).

אך אם אמר רק בפעם השנייה ולא בראשונה - צריך לחזור ולהתפלל פעם נוספת, כי הראה שהתכונן להשלים בפעם הראשונה, ואי אפשר להקדים את ההשלמה לתפלה עצמה. ואם בטעות עשה כך - לא צריך לחזור.

שיחות קודש

בכל שבוע עליך ללמוד את השיחה השבועית, לחזור ולשנן אותה היטב. זכור! למוד השיחה השבועית מזכה ב-15 רובל.

"הרוחתי יעלה ויבוא!" צהל יצחק. איך הוא עשה את זה?

סימן ק"ח הלכה יח

מי שטעה והזכיר בתפלה מארע שלא קשור לאותו יום, כמו יעלה ויבוא שלא בראש חודש, או של שבת ביום חול - אם נזכר שטעה מפסיק מיד.

אבא התפלא לשמוע את יעקב מספר לאחים שלו שהוא נתן היום נדבה. מאיפה היה לו כסף? גלו לאבא את הסוד!

ואותו דין יהיה גם אם לא הזכיר יעלה ויבוא בתפלת ראש חודש, ובלילה כבר לא ראש חודש (אבל אם גם בלילה ראש חודש בודאי צריך להתפלל פעמים כדי להרויח יעלה ויבוא) - ואותו דין אם שכח ותן טל ומטר או משיב הרוח.

אך אם לא נזכר עד שסיים את הברכה - יש דעה שזה לא הפסק ויכול להמשיך להתפלל, ויש דעה שזה הפסק וצריך לחזור שוב.

ולהלכה, למרות שספק ברכות להקל ולא היה צריך לחזור - בכל זאת בגלל שלהתפלל זה תמיד טוב, יתפלל עוד פעם בתור "נדבה".

כמו-כן, פתח אברהם אכסניה שלמה ליד הפרדס, ובה נתן לאורחים בנוסף לפרות גם אכל ושתה בשר ויין, וגם מקום לשנה. אברהם הגדיל לעשות וגם קבע במקום 'סנהדרין' - בית-דין שיוכל לפתור לאורחים את השאלות ההלכתיות המתעוררות אצלם.

כל זאת מספרת לנו התורה כדי להמחיש לנו את צורת הכנסת האורחים של אברהם אבינו: הוא לא הסתפק בנתינת לחם מים ומלח; הוא נתן לאורחים דוקא דברים שיגרמו להם תענוג: פרות, יין, בשר ומקום ללון. ולא רק לגשמיות הוא דאג להם, אלא גם לרוחניות, בכך שקבע במקום סנהדרין להשיב לשאלותיהם.

ומאבינו הראשון צריכים ללמוד בקלנו:

אצל כל אחד מאתנו, כל יהודי ויהודי, ישנה בלב מדת הצדקה והחסד. את המדה הזו קבלנו בירשה מאברהם אבינו, ועלינו לדעת שמדה זו אינה רק עבור הדברים ההכרחיים, כי גם עבור דברי תענוגים ומעדנים, וגם לדאג לרוחניות של האולת.

ג

ישנו הבדל גדול בין חסד הכולל רק את הדברים ההכרחיים לבין חסד הכולל גם דברים שאינם הכרחיים: לתת לזולת דבר החסר לו, זאת מבין גם השכל, וזה נובע ממדת הרחמנות. אך לתת לו גם את מה שלא חסר לו, רק כדי שיהיה לו תענוג - זה כבר למעלה מהשכל ונובע רק ממדה מיחדת של חסד, הגבוהה יותר מהשכל.

זו הסבה שהיה צריך בנטיעת האשל לפני עקדת יצחק:

כוח מסירות הנפש של אברהם לעקד את בנו, וכוח מסירות הנפש של יצחק להסכים להעקד, הוא כוח נעלה מאוד שלמעלה מהשכל. כיצד הגיע כוח זה לאברהם ויצחק, אחרי שהתגוררו בארץ פלשתים זמן כה רב?

אלא שכוח זה הגיע אליהם על-ידי נטיעת האשל של אברהם אבינו. אחרי שבמשך תקופה ארוכה התנהגו בחסד שמעל השכל, הצליחו להשפיע על נפשם להסכים גם למעשה נעלה כל-כך כמו עקדת יצחק, שכל-כלו למעלה מהשכל.

וזהי ההוראה לכל הדורות: יש להתמיד במעשי חסד לזולת, גם בנתינת תענוגים ודברים שאינם הכרחיים, ואז זוכים לברכות שנתן ה' לאברהם אחרי העקדה: "כי ברך אברהם והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים".

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ג. וירא)

פרשת וירא

החסד האמתי

א

פרשת וירא כלה מספרת על חייו של היהודי הראשון בעולם, אברהם אבינו.

בתחלה הוא היה אחד ויחיד, כל העולם היה נגדו, ומלכים בקשו להרגו. אך לבסוף נוכחו כלם לדעת כי ה' אתו ותומך בכל מעשיו ודרכיו, ואזי בקש אבימלך מלך פלשתים לכת עמו ברית של שלום, כדי שאברהם יוכל לגור בשלוה בארצו.

הברית אכן נכרתה, ואברהם קבע את מושבו בארץ פלשתים. הוא נטע שם "אשל", פרסם את האמונה בה', וגר שם ימים רבים.

מיד אחר-כך מספרת לנו התורה את ספור "עקדת יצחק".

וצריך להבין:

לשם-מה מספרת לנו התורה על כך שאברהם נטע אשל? באם רוצה התורה לתאר את גדלתו וצדקותו של אברהם אבינו, מספיק לספר על כך שפרסם את האמונה בה', אך מה מוסיפה לגדלתו נטיעת האשל?

עוד צריך להבין:

מהו הקשר בין ספור נטיעת האשל לספור עקדת יצחק המגיע מיד לאחר מכן?

ב

כדי להבין זאת נקדים ונבאר מהו אותו אשל שנטע אברהם:

הפרוש הפשוט למלה 'אשל', הוא אילן בעל ענפים רבים. מכיון שאברהם קבע את מושבו בארץ מדבר, בה לוחט חם השמש, הוא נטע שם אילן כדי להגן מהשמש.

אך הגמרא מרחיבה את הפרוש המלה 'אשל', ומספרת שאברהם לא נטע עץ בודד: הוא נטע פרדס שלם של עצים, ולא עצי-סרק כי אם עצי-פרי, כדי שכל העוברים במדבר יוכלו לעצור ולהנות מהפרות.

וזה היה רצונו של אברהם: אברהם רצה שמערת-המקפלה תהיה שיכת לו בלבד, ולא תהיה לעפרון שום בעלות עליה, עד כדי שלא יהיה לו שום קשר אליה כלל! לשם זאת עשה אברהם שלש פעולות:

א) הוא קנה את כל השדה ולא רק את המערה, כדי שלא יאמרו שמערת-המקפלה נמצאת ב"שדה עפרון". (ב) הוא התעקש לשלם על השדה ולא הסכים לקבלה במתנה.

ג) הוא קנה זאת בצורה של "תקומה היתה לו", כדי שלא יקרא שמו של עפרון על השדה אפלו בתור מוכר ובעלים לשעבר.

ג

העיר חברון בכללותה ומערת-המקפלה בפרט, הם המקום הראשון בארץ-ישראל שנקנה לעם-ישראל בפעל, לעולמי עולמים. אף המדרש מציין זאת באמרו: "שלשה מקומות אין אמות העולם יכולים לומר גזולים הם בידכם, ואלו הם: מערת-המקפלה, בית-המקדש וקבורתו של יוסף".

ומחברון ומערת-המקפלה נתן ללמד לכל ארץ-ישראל, ולעבודתו של יהודי לעשות מכל מקום שבו הוא נמצא 'ארץ-ישראל', שעבודה זו צריכה להיות כמו עבודתו של אברהם בקניית שדה המקפלה – "תקומה היתה לו שיצא מיד הדייט ליד מלך".

כפי שתקומת השדה היתה על-ידי זה שיצא מרשות עפרון לגמרי ונכנס לרשותו של אברהם, עוד בטרם השתמש בזה בפעל כדי לקיים את רצונו ולקבר את שרה – כך בעבודתו הרוחנית, על היהודי לדעת שבכל מקום אליו הוא מגיע הרי המקום מתעלה ומתרום ונעשה ברשותו, עוד בטרם פעל שם את השליחות והמצוה שעליו לפעל!

ולכן שום דבר אינו יכול להפריע לו ולעכב אותו מעבודתו, כי היות שהמקום כבר יצא מידי ה'דייט' ועבר לרשות ה'מלך' – הלוא הוא הקדוש-ברוך-הוא, מלכו של עולם – בכך שנכנס לרשותו של יהודי שהנו בן-מלך – הרי שיש ליהודי את מלא הכוח והאפשרות לפעל שם את שליחותו, עד למלוי השליחות בלה בגאולה האמתית והשלמה.

(ע"פ לקוטי שיחות, חלק ל"ה)

פרשת חיי-שָׂרָה

להרים את העולם

א

פרשתנו פותחת בספור פטירתה של שרה, ובהמשך לזה בקניית מערת המקפלה על-ידי אברהם. לאחר כל פרטי ספור המכירה מסימת התורה: "ויקם שדה עפרון אשר במקפלה". ומפרש רש"י: "תקומה היתה לו, שיצא מיד הדייט ליד מלך". כלומר, שהמעבר מידי שרה של עפרון ה'דייט' לידיו של אברהם ה'מלך', היא תקומה והתרוםמות עבור שדה המקפלה והמערה שבו.

לאחר מכן מביא רש"י גם את הפרוש הפשוט יותר, "ופשוטו של מקרא – ויקם השדה והמערה וכו' לאברהם למקנה", כלומר שאין הפסוק מדבר על תקומה שהיתה לשדה, אלא רצונו רק לומר שהשדה קם לאברהם למקנה.

שיטתו של רש"י בפרושו על התורה בכל מקום, היא לפרש את הפסוק לפי פשוטו. וכפי שרש"י עצמו מעיד בפרשת בראשית: "ואני לא באתי אלא לפרשו של מקרא". ועל-פי זה תמוה מדוע בפרושו כאן העדיף רש"י להקדים את הפרוש על-פי המדרש והאגדה?

ב

והבאור בזה, שרש"י בפרושו זה חוסך לנו שאלה שעלולה להתעורר בפסוקים המתארים את המכירה: בתחלה בקש אברהם מבני-חת לקבל אף ורק אחזת קבר ("תנו לי אחזת קבר"), ובקש לפגש את עפרון כדי לקבל ממנו רק את מערת המקפלה ("ויקנו לי את מערת המקפלה"). רק אחר-כך, הציע לו עפרון מרצונו לקחת גם את השדה, ואכן אברהם 'קפץ על המציאה' והסכים לקנות את השדה בכסף מלא.

נדבר זה מצריך באור: לשם-מה היה צריך אברהם לרכוש את כל השדה? הלוא כל רצונו היה רק במערה לקבורת שרה, ולא בשדה שמסביב?

זאת מבאר רש"י בשמפ"ש "תקומה היתה לו שיצא מיד הדייט ליד מלך". כאשר אדם רגיל קונה שדה מאדם רגיל, הרי גם אחרי המכירה נשאר שמו של האדם המוכר על השדה, ואנשים עדין אומרים ששדה זו נקנתה מאדם פלוני. ואלו כאשר מלך קונה שדה, השדה מפקעת לגמרי מרשות האיש הפשוט שמכר אותה, ולא מזכירים אותו יותר אפלו בתור "מוכר השדה".

פרשת תולדות

יש לנו בוח!

א

פרשתנו פותחת בפסוק "אלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק". וצריך להבין: מדוע כופלת התורה את אותו הדבר, פעמים?

כדי להבין זאת עלינו לחזור מעט, אל המושג הגדול שעשה אברהם "ביום הגמל את יצחק" בסעודת בר-המצוה (או ברית-המילה – לדעה אחרת) של יצחק.

מדוע קוראת התורה למושג "מושג גדול"? מביא על כך המדרש שני טעמים:

א) הקדוש-ברוך-הוא בעצמו היה שם, שהוא נקרא "גדול". ב) כל גדולי הדור היו שם, המלכים הגדולים של כל האמות התאספו לחגיגה זו. מכיון שכל האמות המליכו את אברהם עליהם, הזמין אברהם למושג שערך את כל המלכים.

בין האורחים היה גם אדם שהיה "גדול" בגוף ובקומה, הלוא הוא עוג, פליט המבול, שלימים היה למלך הבשן. גם רשע זה הסתובב בין הקרואים והתבונן באברהם וביצחק בזלזול.

המדרש מוסיף לספר לנו על מחשבות הזדון של עוג. עוג אמר לעצמו: "לכבוד הילד הקטן הזה עושה אברהם מושג? אין לילד הזה שום ערך. במפת אצבע אחת קטנה אני יכול להפך את בנו יחידו של אברהם לאין ואפס!".

ה' שומע את כל המחשבות, ולמחשבה רעה זו הוא התנחם ואמר לעוג: "אתה עוד תראה אלה אלקים ורכבות מבניו של ילד קטן זה, וסופך לפל בידיהם!".

וכך אכן היה: כשעלו בני-ישראל ממצרים לארץ, באלפים וברבבות, יצא עוג מלך הבשן לקראתם ונסה למנוע את כניסתם לארץ. אך משה רבנו קפץ ומטה הקדש בידו, הפכה בו והרג אותו.

ב

כשערך אברהם את המושג "ביום הגמל את יצחק" – לכבוד התקשרותו של יצחק עם הקדוש-ברוך-הוא, על-ידי הברית או על-ידי כניסתו למצוות בבר-מצוה – הרי למרות שעוג מלך הבשן נסה לצנן את ההתלהבות על-ידי הלעג

שלו, ואפלו התמר לבטל את השמחה לגמרי בכוחו ובגבורתו, בכל זאת לא החליש הדבר את שמחתו של אברהם. להפך: הוא המשיך לחגג את הארוע במשגתה גדול, ועד שמתוך ארוע זה עצמו יצאה מפלתו של עוג בעתיד, כשה' אמר לו שהוא יפל בידי צאצאיו של יצחק, וכשהקדוש-ברוך-הוא אמר משהו בדבורו – נחשב הדבר כאלו כבר נעשה.

זאת מרמז הפסוק באמרו "אלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק": אברהם היה יחיד ובודד מול כל העולם, ובכל זאת הוא לא התפעל מכך ופרסם בכל העולם אלקות.

הנהגתו זו של אברהם, אותה הוריש לבנו יצחק, היא זו שנתנה אפשרות שיהיו בכלל "תולדות יצחק" – שצאצאיו יהיו חיים קיימים ונצבים לעולם, ועד כדי כך שעוג האדיר שנסה למנוע את קיומם של תולדות אלו – הוא עצמו נופל בידיהם.

ג

וההוראה מכך לכל יהודי:

כשיהודי מתבונן במצב שלו כיום, הוא מוצא את עצמו במצב קשה: הוא נמצא בעולם שבו יש רשעים רבים והם גוברים על הצדיקים, חלק גדול מהיום שלו הוא צריך להקדיש בשביל ענייני העולם הזה, וכל הדברים הללו מפריעים לו לעבד את ה' כפי שהוא רוצה, ממש כמו גבורתו של עוג מלך הבשן לגבי ילד קטן בן שמונה ימים. וגם כשהוא עוסק בענייני הקדשה עצמם מגיעים כאלה שמפחידים אותו ואומרים לו שהם חזקים ממנו ויכולים לבטל אותו לגמרי...

אומרת לו התורה: "אברהם הוליד את יצחק"!

כמו שאברהם אבינו לא נרתע מפל העולם, והכריז "אין עוד מלבדו", ובכך זכה לנצח את כל אויביו ולצאצאים הקיימים לעד – כך גם אתה, אל תתפעל כלל מפל ענייני העולם ובכך תנצח ותזכה לכל הטוב.

וכמו שצאצאי יצחק נצחו את עוג וכבשו את הארץ, כך גם אתה תצליח להכין את העולם לכבוש ארץ-ישראל על-ידי משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

(ע"פ לקוטי שיחות, חלק ג')

ואי-אפשר לתפלה בכונת הלב בלבד וללא בטוי בשפתים, כפי שמבאר רבנו הזקן בספר התניא, שתכלית התפלה היא לזכך את הגוף ואת הנפש הבהמית שבאדם, ולזה צריכים גם את הדבור שבתפלה.

ג

שני סדרים אלו גורמים את שני סוגי הסדר של שלישת התפלות:

מצד דבקות הנשמה באלקות, התחלת עבודת היום היא בתפלת שחרית – המורה על יום ואור גלוי, וסיום העבודה ושלמות הדבקות באלקות הם בלילה בזמן תפלת ערבית, כאשר מצליח האדם העובד להגיע עד לאור העליון והסתום שלמעלה מהנבראים, ואז זה מביא אותו לבטול מכלל לקדוש-ברוך-הוא, מאחר שאין בו את היכלת להשיג את האור הנעלה כל-כך.

(ולפי זה תפלת ערבית שבפרשתנו היא הנעלית מפל שלישת התפלות, פמתאים לכה שהיא תקנה על-ידי יעקב – בחיר שבאבות).

אך מצד הגדר ההלכתי של התפלות, הסדר הוא: ערבית, שחרית ומנחה, כי תכלית הכונה של בריאת העולם וירידת הנשמה למטה היא לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, והמקום לעשית דירה הוא בעולם הזה הנשמי "שאינו תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך וחשך כפול ומכפל", והמטרה היא להפך את חשך העולם לאור.

וכפי שהדבר מתבטא בעבודת התפלה, שעקר ענינה הוא הדבור שבתפלה, שעל-ידו מזככים את הגוף המדבר ונפש הבהמית – שהם חשוכים וזקוקים להארה, ולכן סדר התפלות הוא: ערבית, שחרית ומנחה – שהתחלת העבודה היא במקום החשך, ובזה עולים מדרגא לדרגא בהמשכת קדשה בחשך עד שמהפכים את החשך לאור.

ולכן: מתחילים בתפלת ערבית – שהיא בלילה שהוא זמן החשך, עוברים לתפלת שחרית – שהיא ביום המואר, ומהדר ביותר להתפלל אותה בשמתחיל להאיר, ומגיעים לשיא בתפלת מנחה – שזמנה הוא באמצע היום, כאשר אדם עסוק בעבודתו לפרנסתו, ובכל-זאת הוא מפסיק הכל ועומד להתפלל, ובכך הוא מוכיח שברר גם את כל עניני העולם והפך אותם מחשך לאור.

זהו גם הטעם לכה שתפלת מנחה קשורה עם אליהו הנביא – מבשר הגאולה – כמו שאמרו חז"ל: "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה". מהו הקשר שבין הגאולה לתפלת מנחה? אלא מפנין שזהו העלוי של ימות המשיח, שאז יודרך הגוף הנשמי ונשמייות העולם, ויהיו פלים לקבל את אור ה' שיאיר אז, ואז זה ישפיע על העולם בלו שיעשה דירה מתאימה לו יתברך, במהרה בימינו, אמן.

(ע"פ לקוטי שיחות, חלק ל"ה, עמ' 125)

פרשת ויצא

מתפללים ומבררים

א

מהפתוב בפרשתנו "ויפגע במקום וילן שם" לומדים חז"ל אשר "יעקב אבינו תקן תפלת ערבית, שנאמר: 'ויפגע במקום וילן שם' ואין פגיעה אלא תפלה". וכן שאר התפלות תקנו האבות: אברהם תקן תפלת שחרית – פכתוב "וישכם אברהם בבקר", ויצחק תקן תפלת מנחה – פכתוב "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב".

וצריך להבין, מדוע הגה סדר התפלה שאברהם תקן את תפלת שחרית, ויצחק מנחה, ויעקב ערבית – בסדר שמתחילים מהיום ועוברים ללילה, ולא כמו הסדר הידוע לנו מהתורה "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", שבו מתחילים מהלילה ועוברים ליום?

ובפרט, שגם להלכה סדר התפלות מתחיל מערבית: אם אדם טעה ולא התפלל ערבית, יכול להשלים בשחרית; אך אם טעה ולא התפלל מנחה לא יכול להשלים בערבית שלאחריה! ואיך מתאים הדבר עם סדר תקנת התפלות?

ב

והבאור בזה:

ההתחלה מהיום וההתחלה מהלילה מראים על שני סוגים שונים בעבודת ה': ההתחלה מהיום היא העבודה להמשיך אור וקדשה בעניני העולם, ולכן מתחילים מהאור עד שמצליחים להגיע גם לחשך והלילה. וההתחלה מהלילה היא העבודה לזכך את העולם עצמו ולהפך אותו לדירה לו יתברך ולכן מתחילים מהחשך עד שמצליחים להגיע לאור.

וכן הוא גם בנוגע לאדם: ההתחלה מהיום מראה על העבודה לגלות את אור הנשמה, וההתחלה מהלילה מראה על העבודה לזכך את הגוף.

גם בנוגע לעבודת התפלה קמים שני סדרים אלו:

כאשר אדם עומד להתפלל, עליו בראש ובראשונה להתאמץ ולהתיגע לגלות את אור נשמתו, על-ידי שהוא מעורר בלבו את אהבת ה' ואת יראתו, ועל-כה אמרו: "איזו היא עבודה שבלב – זו תפלה". רק אחר-כה מגיע גם הדבור שבתפלה, שעבורו לא מספיקה כונת הלב, כי אם יש צורך לבטא את המלים שבסוד, דוקא בשפתיו הנשמיות.

פנסאים

מאירים את העולם
על-ידי לימוד התורה

תכנית לימודים אישית
לחיילי צבאות השם

